

ALTERNATIVNÍ MEDICÍNA A ETNOMEDICÍNA

New Age a nové spirituality

OBSAH HODINY

- závěrečná práce
 - Odborná literatura
 - Výjimky
 - Pramenná kritika
 - Situování
- dodělávka - závěr: ájurvéda v ČR
- reflexe textu – otázky a odpovědi
- New Age
 - Kontext empirický
 - Kontext odborný
 - Spiritualita
 - Lidové náboženství
 - Ontologie a epistemologie New Age
 - Vztah léčeného a léčícího
- New Age jako
 - Komodita
 - Ideologie
 - Nástroj upevnění/ narušení stávajícího sociálního uspořádání

TÉMA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

- Pojmy
 - Zdroj: Šanderová, J. 2007. Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. SLON.
- Téma
 - 1. Literatura – proveditelnost
 - Databáze
 - Česká
 - zahraniční
 - 2. Zájem
- Odborná literatura
 - Primární
 - Sekundární
- Bibliografie
- Výjimky
 - Pramenná kritika
 - Situování

JAK POZNAT VHODNOU LITERATURU?

- odborná (vědecká, naučná – Čmejrková 1999:39)
- vztahující se k tématu
- odpovídající oborově

- aktuální
- známost autora

ZDROJE DALŠÍCH INFORMACÍ

- kde vyhledáme vhodnou literaturu?
- knihovny
 - TGM – Knihovna společenských věd T.G. Masaryka (<https://knihovna.jinonice.cuni.cz/>)
 - NKP – Národní knihovna České republiky (<https://www.nkp.cz/>)
 - MLP – Městská knihovna v Praze (<https://www.mlp.cz/cz/>)
- seznam literatury v článcích a knihách
- sylaby a bibliografie ke kurzům

ODBORNÁ LITERATURA

Kritéria rozpoznání odborné literatury

- kdo je autor
 - kvalifikace – patří k jeho expertíze
 - typ instituce
- kdo to publikoval
 - univerzitní / odborné vydavatelství
- nadefinování zdroje informací
 - poznámkový aparát
 - seznam literatury

ZDROJE PRIMÁRNÍ A SEKUNDÁRNÍ

- Primární
 - originální dokument založený na datech (primárních)
 - přistupuje k tématu novým způsobem
 - rozšiřuje celkový objem poznání (daného tématu)
 - vhodná opora dalšího výzkumu
 - články/ monografie/ sborníky/ kvalifikační práce
- Sekundární
 - shrnuje stav poznání v dané oblasti na základě primárních zdrojů
 - účel: systematizace získaného poznání rychlá orientace čtenáře v tématu
 - vhodný pro orientaci
 - nevhodný jako opora vlastního výzkumu
 - učebnice, encyklopedie

HODNOVĚRNOST ZDROJŮ

(ORIENTAČNÍ OD NEJVYŠŠÍ K NEJNIŽŠÍ)

- editované
 - prestižní recenzované (impaktované) časopisy a statistiky uznávaných organizací (WOS)
 - ostatní články a knihy uznávaných nakladatelství (scopus, ad. databáze)
 - sborníky z konferencí, recenzované časopisy, dokumenty a statistiky ministerstev
- needitované
 - mezinárodně uznávané učebnice
 - české učebnice
 - noviny, wikipedia, „společenské časopisy“, populárně-naučné články, blogy, fóra
 - osobní sdělení

VÝJIMKY

- pramenná kritika
- situování

KRITIKA PRAMENE

Při posuzování ne odborných zdrojů - pramenů, uvažujte o:

1. formě -kritické zhodnocení pramene

- co je cílem filmu/dokumentu/textu
- co je hlavní myšlenka filmu/dokumentu/textu
- pro jaké publikum film/dokument/text vzniknul
- jakým způsobem film/dokument/text vykresluje (v čem, dle zdroje spočívá)
- jaká je pozice autorů filmu ve vztahu k tématu

2. obsahu

- co je: člověk; tělo; zdraví; nemoc -z hlediska filmu

ÁJURVÉDA

(WOLFOVÁ 2017)

- Propojování
- Odvozené benefity
- Absenční tělo
- Rozpoznání – Uvědomění
- Ne/možnosti sebekontroly a sebeovládnutí

DĚLÁNÍ ÁJURVÉDSKÝCHTĚL:

NE/MOŽNOST SEBEKONTROLY A SEBEOVLÁDNUTÍ

„když se díváš a fakt používáš ty termíny, tak opravdu dojdeš k tomu, že to je jenom přirozenej život a že to vlastně jako víš, že každej člověk na tebe nějak zapůsobí, každá situace na tebe nějak zapůsobí, prostě všechno. To, že je ti zima, že je ti vedro. To je jasný, že to má nějakej vliv. A že to tělo prostě permanentně pracuje, vytváří, oživuje, vyživuje, vyhazuje... to se děje pořád. Tak je přece jasný, že když je ti zima, tak se to bude tvořit asi trošku jinak... než když je ti horko... Takže je to vlastně strašně jednoduchý, ale ta složitost pro nás je, ji [ájurvědu] přijímat ve chvíli, kdy přemýšlíš o tom, proč něco nějak je, nebo jak konkrétně pomoci, když tě bolí v krku... teď jsem měla operace, tak co to vlastně znamená? **Chci tím říct, že to dává celý smysl a našim úkolem je to přijmout. Celou tu širokou škálu těch vlivů a kvalit a nějak je za tím hledat. A to je samozřejmě složitý.**“ (rozhovor, 23. 11. 2016)

DĚLÁNÍ ÁJURVÉDSKÝCHTĚL:

NE/MOŽNOST SEBEKONTROLY A SEBEOVLÁDNUTÍ

„Nebo třeba když mám den větry, tak vím, že jsem si **rozhodil** *vátu* a vím, že jsem třeba moc mluvil nebo cestoval, nebo jsem si rozhodil režim, nebo jsem nepravidelně jedl. Jo, nebo nějakým způsobem jsem si tu *vátu* zvednul. I když třeba cestuju a jedu do Těšína a mám ve stoličce bobky, tak vidím, že ta *váta*, že to není tou stravou, ale tím, že jsem jel čtyři hodiny ve vlaku. „

(rozhovor, 17. 5. 2017)

„**Jak to, že jsi nemocná, vždyť děláš ájurvědu!**“ Po dalších pár dnech, když se spolu procházíme cestou z vlakového nádraží k němu domů, oba dva naráz zakašleme. Začne mě zasypávat informacemi, co všechno s tím dělá, radí:
„Nejen kurkumu, ale i dlouhý pepř si svař v mlíce, to je něco.“ Když se ho ale zeptám, proč teda pořád kašle, řekne, že to je jinde, že je prostě smutnej, a s tím nic neudělá, dokud se situace v rodině neuklidní. „

(terénní poznámky, 16. 5. 2017)

ZÁVĚR

Je čtvrt na devět. Už?! Zas jsem zaspala tu dobu, kdy bych měla podle ájurvédystávat. Jdu do koupelny za spolubydlící. Osočí mě: „já už se z týtvýájurvédyzblázním, ted' ještě abych si k tomu všemu hlídala, jestli mám správnou barvu jazyka“. Propláchnu si nos tak, že slanou vodu nasaju nosem a pak vyplivnu. Ááááh. Volně se nadechnu. Jdu si zaběhat. Běžím v klidu. Vnímám svýtělo. „Jen do vyrašení potu na čele,“ radili mi ve škole ájurvédy. Vyběhnu kopec. Začíná ze mě lejt. Buší mi srdce. Zastavím a protáhnu se. Znovu vyrážím. Zlehka, cestou na hranici mezi polem a sadem. Zavírám za sebou dveře od baráku. Mám chuť něco dělat. (Dřív bych byla vyždímaná a musela si odpočinout.) Uvařím si kaši. V hmoždíři rozdrtím kardamom, skořici a hřebíček. Přidám to tam. Mělo by to odlehčit těžký mlíko s ovocem a napomocť jejich trávení. Stejně mi hlavou bleskne: „zrovna, co si rozdělala oheň, budeš ho hasit“? No jo, mastný a mokřý bych ráno prý neměla. Jdu si vyčistit zuby. Na bradě mám nějaký pupínky. Hm... zvýšená horkost: ostrý, kyselý. Nechápu. Včera jsem nic pálivýhoneměla a vína jsem se ani nedotkla. Jedu do kanceláře. Práce. Oběd. Práce. Začne mě bolet břicho. Že by špatná kombinace potravin k obědu? Čas oběda? Bylo to už moc pozdě? Dám si lžičku *haritaki*[ájurvédská medicína na podporu trávení]. Za chvíli tlak v břiše přejde. Mám hlad. Je pět, to se hodí. Najím se, dokud mi funguje trávicí oheň. Pracuju. Dám si kafe. Srdce mi buší. Mám svíravý pocit v břiše. To budou křeče v žaludku. V tuhle dobu bych asi kafepít neměla. Hmm, sevření, stažení... Zrychlilo metabolismus a ted' trávím naprázdno? Setmí se. V deset vyrážím domů. Zase jsem prošvihla tu prý nejlepší dobu na usínání. Já ale prostě nejsem schopná fungovat v rytmu přírody. Vlastně se o to ani nijak zvlášť nesnažím. Většinou nedělám to, co je pro mě zrovna dle ájurvédyvhodné a mívám pochyby, jestli si tím (nenásledováním ájurvédy) přeci jen nemohu nějak ublížit.

(auto-etnografické poznámky, 1.–20. 5. 2017)

PŘÍPRAVA

Přečtěte si:

- Kostičová, Z.M, 2020. Premiér Babiš a alternativní spiritualita. <https://denikreferendum.cz/author/1879>
- Vrzal, 2011. Kritika konceptu New Age. *Sacra* (9), 54-64.

Otázky k četbě:

- V rámci jaké disciplíny a na základě jakých zdrojů je text zpracován?
- Jaká je "úzká" a "široká" Vrzalova definice New Age?
- Jak je v textu definovaná spiritualita?
- Jak je v textu definované lidové náboženství?
- Jaký je dle Vrzala vztah mezi New Age, spiritualitou a lidovým náboženstvím?
- Jakým způsobem jsou dle Kostičové mobilizovány jaké New Age/ spiritualistické argumenty v prezentovaných příkladech?

NEW AGE KONTEXT EMPIRICKÝ A ODBORNÝ

(VRZAL 2011)

- Postmoderna
 - Detradicionalizace
 - Individualizace
 - Globalizace
 - Rozvoj technologií
 - ➔ Masivní pluralizace a rozvoj náboženského trhu
- Spiritualita
 - Individuální rozvoj duchovna – nikoli zvenčí, ale „zevnitř“, vlastní „cestou“
 - Aktivní individuální manipulace s libovolnými symbolickými systémy s cílem duchovního seberozvoje

Lidové náboženství

- folk/ popular/ lidové
- neorganizované, nekonzistentní, proměnlivé, přítomné v rámci všech období

NEW AGE

- NA = jedna z forem současné (postmoderní) detradicionalizované spirituality (synkretické „hnutí“?), vyznačující s kombinováním náboženských prvků, majících různorodé kulturní kořeny a pokouší se o syntézu s těmi oblastmi společnosti, které jsou tradičně chápány jako nenáboženské (věda)
- Cíl: transformace a) celého lidstva (obnova harmonie s přírodou, uzdravení mezilidských vztahů), b) individuální transformace (v celistvou osobu body-mind-soul)
- Apokalyptické hnutí a změna paradigmatu, či psychologický jev – obrat k subjektivismu?
 - Nový Věk – Věk Vodnáře
 - „Hnutí“ z kořeny v UK teosofii a kultů ufo, v americké kontrakultuře 60. let cílící na individuální i celkově společenskou transformaci (a změnu paradigmatu – z mechanistického na holistický a ekologický) vymezující celkový stav jako krizi
 - Rozptýlená neohraničená skupina lidí zaměřující se na vlastní duchovní seberozvoj
 - Spiritualita Já: sakralizace vlastního já, možnost (nutnost) jeho kultivace prostřednictvím sebe-rozvoje; eklekticismus: k tomuto cíli využívána široká paleta praktik (od těch nábožensko-spirituálních až po KAM); kritický postoj k tradičním autoritám

KRITIKA KONCEPTU NEW AGE (ONDRAŠINOVÁ)

- příchod věku Vodnáře všichni neočekávají, spíše „duchovní transformace Země“
- osobní rovina transformace: příliš široká (členové náboženských hnutí, lidé využívající psychoterapii)
- omezená sebeidentifikace s „New Age“ – spíše spiritualita

ZÁVĚR

(VRZAL 2011: 62)

- Konkrétní případy, kdy je tematizován Nový věk nebo věk Vodnáře.
- Široké New Age pak lze chápat jako součást (respektive jako jeden z projevů) širší kategorie, kterou může být buď **spiritualita**
- V perspektivě **lidového náboženství** či linie okultismu je New Age pokračovatelem esoterismu - v druhé variantě NA náboženstvím obyčejných lidí předmoderní křesťanské Evropy.
- Řešení: NA = jeden z projevů spirituality
 - Vhodnější než lidové náboženství, protože se vztahuje k situaci pozdní modernity, v níž je specifickým rysem religiozity její detradicionalizace a individualizace
 - Nelze vztáhnout na lidové náboženství protože i neoficiální religiozita předmoderní doby, na kterou (post)moderní lidové náboženství navazuje, bývá formována a pevně spojena s tradičním uspořádáním společnosti

OTÁZKY A ODPOVĚDI

- V rámci jaké disciplíny a na základě jakých zdrojů je text zpracován?
 - Religionistika; Jedná se o kompilaci (poznatků jiných výzkumníků).
- Jaká je "úzká" a "široká" Vrzalova definice New Age?
 - (Apokalyptické hnutí, kořeny UK, do 70. let, fungování v komunitách) věk Vodnáře/ Nový věk
 - Eklektický rozvoj individuálních spiritualit, lidé rozptýlení
- Jak je v textu definovaná spiritualita?
 - subjektivizační teze; jednání jedince, vč. morální praxe dané vnější institucí církve X cesta sebe samého zdrojem závazků a struktury jednání, duchovnost, jako nemateriální rozměr individuálního života
- Jak je v textu definované lidové náboženství?
 - folk/ popular/ lidové – neorganizované, nekonzistentní, proměnlivé, přítomné v rámci všech období
- Jaký je dle Vrzala vztah mezi New Age, spiritualitou a lidovým náboženstvím?
 - NA omezené na konkrétní případy projevů detradicionalizované religiozity, kdy je tematizován nový věk, nebo věk vodnáře. V závislosti na argumentu pak možno pracovat s NA jako s širší definicí (pokračovatel předmoderního evropského esoterismu – lidové náboženství, nebo individuální formy spiritualit), nicméně sám považuje spiritualitu za vhodnější koncept.
- Jakým způsobem jsou dle Kostičové mobilizovány jaké New Age/ spiritualistické argumenty v prezentovaných příkladech? A co to znamená?
 - Matka země a otec Slunce (metafora slunovratu) + doporučování horoskopu, jako opory jednání/ rozhodování se – desekularizace politiky?

PŘÍŠTÍ HODINA

Téma

- Léčení v šamanismu

Příprava

- Bowie, 2008. Antropologie náboženství. (s. 183 – 205 Šamanismus)

Přednášející

- Helena Dyndová